ހިޔެރޮގްލިފިކްސްގެ ބާރީ

އަޙްމަދު ސަމީރު އަލީ

މިސުރު ފިރުޢައުނުންގެ ޒަމާނުގައި ލިޔެވިފައިވާ ހިއެރޮގްލިފިކް ބަސްފުޅުތަކުގެ ތާރީޚް އަރައިގަންނަނީ ބާރާ ލިޔުމުގެ ގޮތަށްވާ ތާރީޚީ ގެންގުޅުނު މީސްތަކުންނެވެ. މިސްރުގެ ބޮޑު ސިފައިން ބޭނުންކުރި ބަސްވެސް ކުރިން ވެސް ތަރުޖަމާ ކޮށް ނުކުރެވިގެން ދިއައީ ކުރިއާ ވަރަށް ދުރު ޒަމާނުގައެވެ. އާރާގެ މާދަރީ ބަސްކަމުގައިވާ ފަރަންސޭސި ބަހުގެ އިތުރުން 20 އަހަރު ނުވަނީސް، ލެޓިން، ޔޫނާނީބަސް، ހީބްރޫ (އިބްރީ) އިތިއޯޕިއާގެ އަމްހަރީބަސް، ސަންސްކްރިތް، އިސްލާމް ދީނާއި އިސްތިޢުމާލު ހިސާބަށް ޗައިނީޒު ބަސް، ހަމަ އެއަރުގެ އަރަބިބަސް ބަހާއި ފާރިސީބަސް، އަދި މިސުރުގެ ކިބްތީޔަބަހުގެ (ޤިބްޠީ) ކޮޕްޓިކް ބަސް ވެސް ވަރަށް ރަނގަޅަށް ދަސްކޮށްފައެވެ.

މާދަމާގެ މިޞްރަ ތާރީޚު ބަޔާންކުރި ފަރަންސޭސި ވިދާޅުގެ ޖީން ފްރާންސޯވާ (Jean Francois Champollion) ޝާމްޕޮލިއަން އަކީ. މިސުރުގެ ހިޔެރޮގްލިފިކްސް ތަރުޖަމާކުރި ބޭފުޅާ އެވެ. މިއީ ދުނިޔޭގެ ބޮޑު ޢިލްމީ މީހެއްގެ ގޮތުގައި ބެލެވޭ ސިފަތަކެއް ލިބިފައިވާ ޝަޚްޞެކެވެ. ދުނިޔޭގެ ތާރީޚުގައި ވެސް މިފަދަ ބޭފުޅުން މަދުވާނެއެވެ.

މިސުރު މިހާރުން އަތުގައިހުރި ތާރީޚީ ބަހުގެ ބާރު ބަލައިގެން މިހާރު ތިރީސް އަހަރު ތަރުޖަމާކުރަމުންނެވެ. ސީދާ ހިއެރޮގްލިފިކްސް ކިޔަން ފެށީ ވަރަށް ކުރީގައެވެ. ހަމަ އެ ދުވަސްވަރު މިސުރުގެ ތާރީޚުގެ ބައިވަރު ލިޔުންތައް ނުކިޔެވި ހުރީ ސަބަބު އެގެންނުވާތީއެވެ. އޭރު ޓޯމަސް ޔަންގް ފަދަ ދަރިވަރުން ހިތާމަޔާއެކު ދެކޮޅު ހައްދަމުން ގެންދިޔައެވެ. މި ބަހަކީ ޝާމްޕޮލިއަން ހަދާފައިވާ ދިރާސާ ތަކެއް ކަމަށާއި ތާރީޚުން ވިދާޅުވިއެވެ. ފަރަންސޭސި ޖާމިޢާއެއްގައި ވެސް ހިއެރޮގްލިފިކްސް ކިޔަން ދަސްކޮށްދިނެވެ. ތެރޭގައި އަހަރެއް ނުވާ ކުޑަ ކުއްޖެއް ކަމުގައި ވެސް ސިފައިތަކުން މުޅި ދުނިޔެ ހައިރާންކުރުވިއެވެ! ކުއްލި އަހުމަކުގައި މި ދުނިޔެ ދޫކޮށްލެއްވީ އުމުރު 43 އަހަރުގައެވެ. ބައެއް މީހުންނަށް ހެދުނު މުޅި ދުނިޔެއަށް ދިރާސާ ކުރަން ނުކުރެވޭ ކަންތައް ހެދި ތަޢާރުފު ކުރެވިގެން މިހާރު ކަލާނދޭ ބޭނުންކުރެއްވިއެވެ. މިބާގެ ހެދި އެބޮޑު ކުރުގައި އެ ހުރީ ކަނޑައެޅިގެން ބަޔާންކުރެވުނު ތާރީޚީ ގޮތުން ވެސް ފާހަގަކުރެވޭ ޝަޚްޞެކެވެ.

މިޞްރު (Egyptology) ގެ ނަމުން މަޝްހޫރުވެފައިވާ علم المصريات އަކީ، ދެރިމަ މިސްރުގެ ތާރީޚާއި، ބަހާއި އެ ބަހުގެ އަދަބާއި އަދި އެމީހުންގެ ދީން (ސާފުވަމުންދާ ދީން) މި ހުރިހާ ގޮތަކުން ވާ ދިރާސާ ކުރާ އިލްމުގައި ކުރިއަރާފައިވާ ޢިލްމެކެވެ. މި ދިރާސާގެ ހިއެރޮގްލިފިކްސްގެ ބާރީ އަކީ ޝާމްޕޮލިއަން އެވެ. ދާދި އެންމެ އަހަރު

ވަންދެން ކިޔަން ނޫނީ ގެއްލިފައި އޮތް ބަހެއް މާދުރުން އައި ޒުވާނަކު އަލުން ދިރުވައި އެބަސް އާންމު ކުރިގޮތައި އެކަން ދިމާވި ގޮތް ބަލައިލަމާތޯއެވެ.

އިސްކަންދަރުލް އަޢްޡަމް ނުވަތަ (Alexander The Great) ގެ ނަމުން ނަންދެވިފައިވާ މިސްރުގެ އިސްކަންދަރިއްޔާ އަކީ ދުނިޔޭގެ ތާރީޚުގައި ރިވި ގުދުރަތީ ބަނދަރެއް ހިފައިވާ އުނަގައި މެ ރިވި ސަރަހައްދެކެވެ. އިސްކަންދަރިއްޔާގެ އިރުމަތީން 45 ކިލޯމީޓަރު ދުރުގައި، ހަމަ މިދެންނެވި ކަނޑު ހިއްސާ ކުރާ މިސްރުގެ އަނެއް ކުޑަކުޑަ ސަރަހައްދަކީ މިހާރު ގިނަބަޔަކު ދަނޑަ ހަރުއްވާ ނޫނެވެ. ނަމަވެސް މިސްރުމުކަށީ ތާރީޚުގައި الرشيد ގަނޑުން މުޤާމުބޮޑުކަމާ މިރަނަށް އިނގިރޭސިން ކިޔަނީ ރޮޒެޓާ އެވެ.

ނެޕޯލިއަން ބޮނަޕާޓް މިސްރު ހިފައިގެން (އަދި ނެޕޯލިއަންގެ ލަޝްކަރު ހިސާބުކުރުމެއްގެން އިނގިރޭސިން ފްރެންޗުން ދިރާ ދުވަސްވަރެއްގައި) 1799 ގައި އައްޑަސްޓުގައި ފްރެންސްވި ލަޝްކަރުގެ މަރުކަޒެއް ރޫޒެތުގެ ގޮތުން ކަނޑުވަމުން ދިޔަ މަސައްކަތެއްގައި އެ ހިސާބުގައި އޮންމުކަން ނުހުނުނަ ވައްތަރުގެ ހިލަ ގަނޑެއް ފްރެންސްވިންނަށް ފެނުނެވެ. މި ހިލައަކީ އޮންމުކަން ރޮއްޒެޓާގައި މި ފެނުނު މަޤާމު ގަތް ވަރުގެ ހިލަގަނޑެކެވެ. ރޮއްޒެޓާގައި މިހާރުވެސް މި ފެނުނު ކަށިހިލަދޭއި ހަދާފައި ހުރުނު ޖަމުގެ ކަށިހިލައެކެވެ. މި ހިލައިގައި ތިންވައްތަރުގެ ތަފާތު އަކުރުން ލިޔުމެއް ކަނޑައިނގައިފައި ހުރެއެވެ.

މި މަޢުލޫމާތު މާ ދިރު ނުކުރަ ފަތް އަލުގަނޑު ބަޔާނުމަވެ. ނަމަވެސް، 1798 ގައި މިސްރު ހިފުން އައި ނެޕޯލިއަންގެ 400 އެއްހާސް ސައިންސްދު ފަހަރުގައި ބައިލަރެއްކެއްހަ ސިފައިން ގެނައިކަމަށްވެއެވެ. މީގެ ތެރޭގައި އެކި ފަންނުގައި ދަރަނިވެރިބީވި 170 އެއްހާސް ސައިންޓިސްޓުން ތިއްބެވި ކަމަށްވެއެވެ. ވީމާ ނެޕޯލިއަންގެ ބޮނުންތުކަ ހަމައެކަނި މިސްރުގެ ބިމަށް ފެރިވެގަތުމެއްނޫނެވެ. މިދެންނެވި އިލްމީ ލަޝްކަރުން ކުރި އެންމެ ފާހަގަ ކުރެވޭ އެއް މަސައްކަތަކީ މިސްރުގައިވާ ހުރިހައި އެއްޗެއް، ފަރިވަކުސާއިން ފެނިގެން ޖަމާވުއި ހަމައަށް، ވިޔައިން ފެނިގެން ބިޔަ ގަސްގަހާ، ނިވެލުކުރުގެ ދަފާރުތައްގެ އައްސޭރި، ފަރުބަދަ މިހެން ގޮސް މުޅި މިސްރު ދިރާސާކޮށް، "މިސްރު ސިފައިކުރުން" ފްރެންސްވި ބަހުން މިނަންފުހަވާ 29 ވޮލިއުމުގެ ފޮތްބަހައް އެކުލަވައިލުމެވެ!!

އައްޑަސްޓު ކިޔާ މިދެންނެވި ހަރަރު އެމީހުން ރޮޒެޓާ ކިޔާތީ އެރަހުން ފެނުނު (ފަހުން އެންމެ މަޝްހޫރު ހިލައެއްކަމުގައިވި) ހިލައަށް ދިން ނަމަކީ "ރޮޒެޓާ ސްޓޯން" އެވެ. އަރަބިން ކިޔަނީ ހަޖަރު ރަޝީދުއެވެ. މި މަޢުލޫމާތު އެބޭފުޅަކާނާބަތާއި އަޅުގަނޑު ހާއްސަ މިކަމާ ޝަމްޕޮލިއަންގެ ވަރަށް ގިނަ ކުޅަދާނަ އިލްމުވެރިން އެހީވެދިނެވެ. ނަމަވެސް ފުރިހަމަ ޢިލްމީ ގަވާއިދުން ބަދަލުކުރި އަދަދު ކިޔާ ދިރާސާއެއް މަސައްކަތެއް ނުކުރެވުނެވެ. މިސްރުގެ މަސައްކަތް ކުރިޔަށް ނުގެންދެވުނެވެ. 196 އަހަރު ކުރިން ކަމަކު ބަލައިލާއިރު ރޮޒެޓާ ޕޯޓްރޭޓް ބަރަކާތް އޮތް އަހަރު މާލެއިން ދިރާސާކުރަން، ޝަމްޕޮލިއަން މި ހިލަ ދިރާސާކުރަން ފެށުނު އިރު އެ ހިލައިގައިވާ ގޮތުގެ ހަރުފު ދުނިޔޭގެ އެހެން ކަހަލަ 'ހަރުފު ފައިވާ' ދުވަހެވެ. ނަމަވެސް މިސްރަށް ބަހަކީ ބަސްވާހަކަ ދަންނަ ޒަމާނު ދޮށީ ބަހެވެ. ދިރާސާ ކުރުމަށް ވިސްނުމުގައި މިން ބަހުންވެސް ލިޔުއްވި މިހެން ހަމަ އެކަށައަޅައިކަން އެނގިއްޖެއެވެ. ވީމާ ރަނގަޅަށް ދަންނަ ބަހުގެ އެހީގައި ނުދަންނަ ދެބަސް މަޢުލޫމާތު ދަސްކުރާ ގޮތުގެ ހަރުފު ކިޔަން ފެށުމާ ސިއްރުތަކެއް ދެނެގަނެވުނީއެވެ. ގޮތުގެ ކަޓުގެ ފިލި އަހަރުގެ މަސައްކަތުންނެވެ!!!

އެދުވަސްވަރު ފްރެންސްވިންނާއި އިނގިރޭސިންނަށް ހަމަ އަބަދުހުން ހަނގުރާމައިގެ ހާލަތުގައި ގިނި ބައެކެވެ. މިހެން ކަންތައް އޮތުމުން، ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމުގެ ދަށުން ފްރެންސްވިންނަށް މި މަޝްހޫރު ހިލަ، އިނގިރޭސިންނާ ހަވާލުކުރަން މަޖބޫރުވިއެވެ. މިސްރުގެ ގައުމީ ދަރުމަ އާސާރުގައިވާ އަށް ބޮޑު އާސާރީ ތަކެތީގެ ތެރޭގައިވާ ހަމަ އެކަނި އެއްޗެއްގެ ނަކަލެއް މިދާންނުވި ހިލައިގެ ނަމޫނާއެވެ. އިޖިޕްޓޯލޮޖީ އިލްމުގެ ދުވަސްވަރުއިން ތަރިޔާ ކަމުގައިވާ މި ހިލަ މިހާރު އޮތީ މިގޭ ދުނިޔެއަށް މަޝްހޫރު ބްރިޓިޝް މިއުޒިއަމްގައެވެ. އިންސާނިއްޔަތަށް ބަލައި " ތަރުހީބުވާކުރިވެފައެވެ" !